

Kitap Eleştirisi

BANK-SEN'li Yıllar: Başlangıcından Beri Türkiye'de Bankacılık¹

Abdilcelil KOÇ*

Giriş

Türkiye'de sosyal bilimler alanında çalışma yapan araştırmacılar için önde gelen sorunların başında veri ve kaynak yetersizliği gelmektedir. Emek mücadelesi tarihini oluşturan sendikal örgütlenmelerin kurumsal hafızasını ve işçi liderlerinin deneyimlerinin gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacak yazılı kaynaklar konusunda da bu sorun yaşanmaktaydı. Ancak son yıllarda bu alanda oldukça önemli gelişmeler yaşandı. Bu bağlamda, Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı² (TÜSTAV)'nın oluşturduğu “İşçi Hareketleri Arşiv Fonu” kapsamında yer alan DİSK ve üye sendikaların arşiv varlığının araştırmacılara sunulması, yine “Emek Hareketleri Kitaplığı”nın oluşturularak ücretsiz olarak araştırmacıların internet üzerinden erişimlerine olanak sağlanması örnek gösterilebilir. Tüm bu olumlu adımlara rağmen, Türkiye'de kapitalizmin gelişimine koşut olarak işçi sınıfının sayısal olarak artmasıyla birlikte sınıf mücadelesi de yükselmeye başlamıştır. Ülkemizde emek örgütlerinin tarihsel gelişimine bakıldığında; gerek politik iktidarların sınıf sendikacılığının gelişiminin engellenmesi için uyguladıkları anti-demokratik baskılara karşı verdiği demokrasi mücadelesi, gerekse işyerlerinde işverenlerin kendi güdümlerinde oluşturmaya çalıştıkları uzlaşmacı sarı sendikalara karşı verdikleri mücadeleler yönünden oldukça zengin bir birikime sahip olduğu görülür. Bu zengin birikim içinde, tarihe mal olmuş şanlı grevler, elde ettikleri ekonomik-demokratik kazanımlar ve bu mücadeleler içinde yetişen sendika ve işçi önderleri dikkat çeker. Oysa, bu zengin deneyim ve tarihsel birikimi gelecek kuşaklara aktaran aynı ölçekte bir literatürün henüz yeterince oluşmadığı bir gerçektir.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğretim Üyesi, acelikoc@gmail.com

¹ BANK-SEN'Lİ Yıllar: Başlangıcından Beri Türkiye'de Bankacılık, Yayına Hazırlayanlar: Turhan Ata-Faruk Türkoğlu. Sosyal Tarih Yayınları, TÜSTAV, 2019.

² <http://www.tustav.org/>

İşte bu çalışmanın konusunu oluşturan TÜSTAV-Sosyal Tarih Yayınları tarafından Şubat 2019'da çıkarılan "Bank-Sen'li Yıllar, Başlangıcından Beri Türkiye'de Bankacılık" kitabı bu alandaki eksikliği doldurmayı amaçlayan çok önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir. Bu kitap, otuz üç kişilik Bank-Sen Onur Kurulu üyelerinin katkılarıyla, Turhan Ata ve Faruk Türkoğlu'nun yayına hazırladıkları ve yaklaşık sekiz yıllık yoğun bir emeğin sonucunda hazırlanmıştır. Bu kitabın kapsamının oldukça geniş ve ciddi bir arşiv taramasına dayalı olması yanında, diğer önemli bir özelliği de, hazırlayan ekibin 1960'lı yıllardan sonra ülkemizdeki artan emek mücadelesinin her anına tanıklık etmiş, hem kendi bankacılık-sigortacılık ve finans işkolunda sınıf sendikacılığının her kademesinde, hem de ülke çapındaki sendikal mücadelede görev almış, çeşitli bedeller ödemiş, hayatta olan sınırlı sayıdaki kişilerden oluşmasıdır. Yani anlatılan olaylar, yaşayan kişilerin canlı anlatımlarına ya da yazılı belgelere dayanmaktadır.

Kitabı yayına hazırlayanlardan BANK-SEN Onur Kurulu üyesi Turhan Ata, kitabın amacını şöyle açıklamıştır; "Türkiye'nin demokrasi ve özgürlük mücadelesinde sendikaların rolü, özellikle DİSK'in kuruluşundan sonraki mücadelesi işçi sınıfımızın tarihinde önemli bir yer kapsamıştır. Bu savaşımın gelecek kuşaklara aktarılması anlamında bu çalışma uzun ve yorucu yılların sonucunda bir araya gelen katılımcıların büyük emekleriyle meydana getirilmiştir" (s.11). Yine kitabın hazırlanmasında emeği geçen Onur Kurulu üyelerinden Rifat Çelebi ise kitabın tamamında yanıtı aranan soruları şöyle ifade etmiştir: "Bank-Sen'in tarih sahnesine çıktığındaki Türkiye koşulları neydi?", "Bank-Sen'in örgütsel çalışmaları ve başarıları hangi siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar altında gerçekleşti?", "O dönemdeki finans kapitalin durumu ve etkinliği neydi?", "O dönemdeki sendikal mücadeleye egemen olan ve onu yönlendiren koşullar nasıldı?", "Bank-Sen bu koşulları nasıl değerlendirdi? Ne yaptı? Neyi başardı?", "O dönemdeki Bank-Sen'in çalışmaları nasıl bir genişlikte ve derinlikte gerçekleşti?", "Yasal siyasal koşullar nasıldı?", ve "Kadroların durumu neydi ve nasıldı? Yürüttüğümüz tarih çalışması bu çerçevede şekillendi" (s.17).

Her ne kadar kitabın düzenlenmesi biraz karmaşık olsa da içerik oldukça zengindir. Kitap salt Bank-Sen tarihinin hatta emek mücadelesinin de ötesinde daha geniş bir perspektiften ülkedeki ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeleri de ele almaktadır. Bu bağlamda; Osmanlı döneminde bankacılık, Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan bankalar (1923-1939), Özel bankaların kuruluşu (1940-1962) ve 70'li yıllarda toplum, ekonomi ve finans sektörü alt bölümler halinde literatür özeti olarak incelenmektedir. Bunun dışında 1960-1980 arasında ülkemizdeki gelişen sosyal-ekonomik ve siyasal atmosfer içinde gelişen önemli olaylar ve süreçler de analiz edilmektedir. Bu bağlamda; Ülkedeki 60'lı yıllarla birlikte Sol'un yükselişi ve sendikal mücadeleye katkısı, 15-16 Haziran işçi direnişinin anlamı, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK) kuruluşu, Taksim Meydanı'ndaki kit-

lesel 1 Mayıs 1976 kutlaması, DGM'lerin iptaline yönelik başarılı olmuş bir direniş, 1977'deki 1 Mayıs Katliamı, Kriz koşullarında sendikacılık: 1979 ve 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve sonrasında DİSK ve BANK-SEN konuları incelenmektedir.

Geçmişe yönelik emek tarihine ilişkin yapılan çalışmalarda yaşanan temel sınıftan birisi de sayısal veri eksikliğidir. Pek çok araştırmacı, bu tür sektör ve tarihsel dönem çalışmalarında bu sayısal verileri görmek ister. Bunlar: İncelenen dönem içinde bankacılık ve sigortacılık işkolundaki yıllara göre toplam çalışan sayısı, sendika üyesi çalışanların sayılarının sendikalara göre dökümü, yıllara göre ortalama ücretler ve dönemin koşullarına göre en iyi bir toplu sözleşme örneği gibi. Ben de bu kitabı okurken bu saydığım verileri aradım, ancak kitabı hazırlayanların da belirttiği zorluklar nedeniyle olsa gerek, ne yazık ki bu tür sayısal verilere rastlanamadı.

Bankacılık Sektöründeki Sendikal Mücadele

Kitabın odak noktasını oluşturan bankacılık işkolundaki sendikal mücadeleler, sendikal örgütlenmenin tarihsel gelişimi ayrıntılı olarak irdelenmektedir. Bir yandan 60'lı yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sol düşüncenin tüm toplum kesimlerinde olduğu gibi işçi sınıfı içinde de yaygınlaşmaya başlaması, ayrıca 1963 yılında Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte sendikal örgütlenmede bir artış gözlenmiştir. 60'lı yıllarda ülkemizde sendikal örgütlenmeler tartışılırken "Türkiye Tipi" ya da "Milli Tip" örgütlenme esas alınmıştır. Yani işyeri bazlı sendikalar yerine işkolu düzeyinde sendikal örgütlenme oluşturulmuştur (s. 57).

Türkiye Banka, Sigorta Büro İşçileri Sendikası (Bank-İş) Deneyimi

26 Ağustos 1963 tarihinde Türkiye Banka, Sigorta Büro İşçileri Sendikası (Bank-İş) kurulmuştur. İlk sözleşmesini Türkiye İş Bankası ile yapmış, daha sonra pek çok bankada örgütlenmiş ve toplu sözleşmeler imzalamıştır. İlk genel kurulunda ise Türk-İş'e katılım kararı almıştır (s. 58-59). 1964 yılında Osmanlı Bankası, Türk Ticaret Bankası ve İstanbul Bankası'nda grev kararı almıştır. Tüm şubeler yerine işlem hacmi yüksek şubelerde grev uygulanmış ve çeşitli haklar elde edilerek toplu sözleşmeler imzalanmıştır. Yine 1964 yılında Türkiye Tütüncüler Bankası'nda Bank-İş'in yürüttüğü toplu sözleşme görüşmelerindeki uyumsuzluk sonrasında grev kararı alınmış ve grev 275 gün sürmüştür (s. 63-64).

Bank-İş, sonraki yıllarda işyeri sendikalarının kurulması nedeniyle üyelerinin önemli bir bölümünü kaybetmesi ve TÜRK-İŞ ile yaşadığı sorunlar nedeniyle 12 Şubat 1967'de yapılan olağanüstü genel kurulda TÜRK-İŞ'ten ayrılarak DİSK'e katılma kararı almıştır. Üye sayısı giderek azalarak 1971'de 321'e kadar gerilemiş, 1971'de ise 7. Genel Kurul'da DİSK'ten ayrılma kararı alınmıştır.

31 Ağustos 1963'te ise Türkiye Banka İşverenleri Sendikası (Bank-İşveren) kurulmuş, 1965 yılında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonuna üye olmuş, 1976'da bu konfederasyondan ayrılmış ve 1983 yılında ise feshedilmiştir (s. 58).

İşyeri Bazlı Sendikacılık ve Federasyonlaşma

İşkolu düzeyinde başlayan sendikal örgütlenme bankacılık sektöründeki işverenleri rahatsız etmiş, kendi kontrolleri altındaki işyeri sendikacılığını oluşturma girişimleri başlamıştır. Ne yazık ki bankalar arasındaki rekabet, banka çalışanlarının beyaz yakalı olması, kurum içindeki aidiyet duygusunun ağır basması, sınıf bilincinin oluşmaması nedeniyle işyeri sendikaları kurulmaya başlamıştır. Bu dönemde çok sayıda "... Bankası Mensupları Sendikası" kurulmuştur. Hatta bazı banka mensupları sendikalarının kurucuları arasında banka üst düzey yöneticileri de yer almış, daha da ilginç çok az çalışanı olan küçük bankalarda bile işyeri sendikaları kurulmuştur (s. 101).

Bu bağlamda, 1970'lere kadar yaklaşık 10 farklı banka mensubu sendikası (s. 61), 1970-75 arasında ise 12 farklı banka mensubu sendikası kurulmuştur (s. 101). Bu işyeri sendikaları, 3 Kasım 1971 tarihinde Türkiye Banka ve Sigorta Mensupları Sendikaları Federasyonu (BANKSİF)'i oluşturmuşlardır. BANKSİF 1983 yılında feshedilmiştir. Bankacılık, sigortacılık ve finans sektöründeki işyeri sendikalarından üç tanesi verdikleri mücadeleler ve sendikal örgütlenmede öne geçmiştir. Bu sendikalar; Yapı Kredi Bankası Mensupları Sendikası (YAPI-SEN), Türkiye Ticaret, Banka, Sigorta, Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası (TEKNİK-İŞ) ve Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Mensupları Sendikası (GAMSEN)'dir. Bu üç sendika zamanla DİSK üyesi olarak Devrimci Banka, Büro ve Sigorta İşçileri Sendikası (BANK-SEN) adı altında birleşmiştir. Aşağıda bu üç sendikanın yürüttükleri faaliyetler açıklanmaktadır.

Yapı Kredi Bankası Mensupları Sendikası (Yapı-Sen) Deneyimi

YAPI-SEN, 28 Nisan 1972 tarihinde kurulmuştur. Yapı Kredi Bankası İzmir Şubesinde çalışan iki odacı Ezine ilçesine sürgün edilince, Sendika Bölge Temsilciliği emniyetten izin alarak bu olayı protesto etmek amacıyla bir İzmir Mitingi düzenlemiştir. Bu mitinge YAPI-SEN'in İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana Şubelerinden pek çok katılım olması nedeniyle miting çok etkili olmuş, tüm sendika üyeleri üzerinde moral etkisi yaratmış, sürgün edilen personeller şubelerine geri dönmüşlerdir (s. 110-113). 1973 yılında yapılan olağanüstü genel kurulda Metin Denizmen genel başkanlığa yeniden seçilmiştir. 25 Mayıs 1974'te toplu sözleşme imzalanmış ve üye sayısı 6 bini aşmıştır (s. 121). 1974-76 arasında kurumsallaşma hız kazanmış, 1976-78 dönemi için ikinci toplu sözleşme de imzalanmıştır. Bu sözleşme işkolunun en iyi sözleşmesi olarak nitelendirilmiştir (s. 123). YAPI-SEN

kurucularından Altan Açikel İkinci Sözleşme ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmede “Disiplin kuruluna üç üye sendikadan, dört üye ise işveren temsilcilerinden seçilmesini kabul ettirdik. Ama iş akdinin feshi için muhakkak sendika temsilcisinden birinin onay vermesi gerekiyordu../.. Sendikanın onayı olmadan Yapı Kredi'den tek bir kişiyi bile çıkaramadılar. Ya onlar bizi ikna etti, ya biz onları. Üyeler ve yöneticiler bu maddeyi iş güvencesi konusunda bir devrim olarak görüyorlardı.” (s. 124).

YAPI-SEN 30 Ekim 1976 tarihli 3.Genel Kurulda çok önemli üç karara imza attı. Birincisi işyeri sendikasıdan işkolu düzeyinde örgütlenen bir sendikaya dönüşme kararıydı. İkincisi bu amacı gerçekleştirmek için sendikanın adı “Devrimci Banka, Büro ve Sigorta İşçileri Sendikası (BANK-SEN)” olarak değiştirildi. Üçüncüsü ise DİSK'e katılma kararı verildi. DİSK yönetiminin aldığı bir kararla 12 Kasım 1976'da BANK-SEN'in DİSK üyeliği kabul edildi. 1974'teki 2.Genel Kurulunda 10 bin civarında olan üye sayısı iki yıl içinde 18 bine yükselmiş, bu üyelerin 7 bini ise kadındı (s. 184).

Türkiye Ticaret, Banka, Sigorta, Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası (Teknik-İş) Deneyimi

Kasım 1970'te 15 kurucu üye tarafından bağımsız bir sendika olarak ‘Ticaret, Büro ve Eğitim İşçileri Sendikası (TEKNİK-İŞ)’ oluşturuldu. Ağırlıklı olarak OYAK, Renault-Mais, Spor Toto ve Tübitak Gebze işyerlerinde örgütlenme gerçekleştirildi. 1973 yılındaki 2.Genel Kurulda yapılan tüzük değişikliği ile banka ve sigortacılık işkolunda da örgütlenmeye gidilmesi kararlaştırıldı. 1976 yılında aylarca süren toplu sözleşme görüşmeleri başarısızlıkla sonuçlanınca 17 Şubat 1977 tarihinde Ankara'da OYAK Genel Müdürlüğünde 350 işçi greve çıktı. Büyük zorluklar yaşanarak sürdürülen grev, 4 Nisan 1977'de sağlanan anlaşma ile sona erdi. İşçiler önemli kazanımlar elde ettiler. Aynı şekilde Silahlı Kuvvetler İstihlak Kooperatifi (SİLKO)'da yaşanan grev uygulamasının sonucunda TEKNİK-İŞ sayesinde işçiler, iş güvencesi, ekonomik ve sosyal haklar yönünden önemli kazanımlar elde ettiler (s. 128-139).

TEKNİK-İŞ, 20 Ekim 1975 tarihinde yaptığı 4.Genel Kurulunda Turhan Ata genel başkan seçildi ve oy çokluğuyla DİSK'e katılım kararı aldı. 12 Kasım 1975 tarihinde ise DİSK üyesi oldu. 1975 yılında kurulan Bağbank AŞ Mensupları Sendikası (Bağ-Sen) 15 Mayıs 1976'da TEKNİK-İŞ'e katıldı, Böylece TEKNİK-İŞ Bağbank'la ilk toplu sözleşmesini imzaladı (s. 151). 26 Mart 1978'de ise TEKNİK-İŞ ile BANK-SEN birleşerek DİSK çatısı altında ve BANK-SEN adı altında güçlü bir işkolu sendikası oluştu.

Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Mensupları Sendikası (Gamsen) Deneyimi

Türkiye Garanti Bankası Mensupları Sendikası (GAMSEN) 23 Şubat 1975'te 61 kurucu üye tarafından kuruldu. Kısa bir süre sonra üye sayısı 1500'e çıktı ve işyeri sendikalarının federasyonu olan BANKSİF'e katıldı. Ancak işverenin GAMSEN üyelerine yönelik baskıları arttı. İşveren böyle bir sendikalaşma faaliyeti istemiyordu. İşyerinde örgütlenme döneminde 40 kişi başka şubelere sürgün edildi 25 kişi ise işten çıkarıldı. İşçilerin kararlılığı karşısında işveren iki ay sonra kendi güdümünde Garanti-Sen adında bir sendikanın kurulmasını sağladı. Bankanın Genel Müdürlüğü Garanti-Sen'le bazı şubelerdeki çalışanları kapsayan toplu sözleşme görüşmelerine başladı ve 27 Haziran 1975'te toplu sözleşme imzalandı (s. 166). GAMSEN işten atılan üyelerinin maaşlarının ödenmesi için dayanışma amacıyla üye oldukları üst kuruluş olan BANKSİF'ten destek istedi. Ancak bu istekleri karşılanmadı.

8 Ağustos 1975 tarihinde işverenle yürüttükleri toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlanınca 19 Ağustos 1975'te yaklaşık 100 şubede 3 bin çalışanla greve gitme kararı alındı. On bir gün süren grevin sonunda; işten atılan işçiler ve sürgüne gönderilenler işlerine geri döndüler, ücret artışları ve sosyal haklarda iyileştirmeler yapıldı ve en önemlisi işçilerin iş güvencesini sağlayan, sendika temsilcisinin onayı alınmadan kimsenin işten atılamayacağı, keyfi atamaları engelleyen kurallar getirildi (s. 170-171). 24 Nisan 1976 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurulda; BANKSİF'ten ayrılarak DİSK'e üye olma kararı alındı. Yapılan tüzük değişikliği ile işyeri örgütlenmesi yerine işkolu düzeyinde örgütlenme ve sendikanın yeni adı "Türkiye Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası" oldu. Ayrıca faaliyette bulunduğu işkoluna büro ve eğitim işkolu da eklendi (s. 173).

İşkolu Düzeyinde Sınıf ve Kitle Sendikacılığı: Devrimci Banka, Büro ve Sigorta İşçileri Sendikası (Bank-Sen) Deneyimi

30 Kasım 1977 tarihinde bu işkolundaki üç sendikanın DİSK çatısı altında BANK-SEN adıyla birleşerek sınıf ve kitle sendikacılığı daha güçlü ve yığmsal hale geldi. Tüzükte değişiklik yapılarak, banka, büro, borsa ve sigorta işçilerini örgütleme görevini üstlendi. 1977-1980 arasında önemli kazanımlar elde edildi.

1977 yılında: Eylül ayında Agro-Merck'teki büro emekçileri için toplu sözleşme imzalandı. Kasım ayında Garanti Bankası emekçileri için iş güvencesi sağlayan, ekonomik ve sosyal haklar sağlayan toplu sözleşme imzalandı. Ağustosta Denizli İktisat Bankası'nda görüşmelerin tıkanmasından sonra grev kararı alındı, işverenin büyük baskılarına rağmen işçiler ve kitle örgütleri arasındaki dayanışma zaferle sonuçlandı ve çok yüksek oranlı zam ve iş güvencesi sağlayan toplu sözleşme imzalandı. Böylece ilk kez DİSK Denizli'de örgütlenerek toplu sözleşme imzaladı (s. 240). Aynı şekilde Eskişehir Bankası'nda grev kararı alındıktan hemen sonra işveren tüm talepleri kabul ettiğini bildirerek oldukça yüksek ücret artışları sağlayan bir toplu sözleşme imzalandı (s. 244).

1978 yılında: 1.5 yıllık bir örgütlenmenin sonucunda Ağustos ayında Anadolu Bankası'yla başarılı bir toplu sözleşme imzalandı (s. 261). Gima'da işçilerin yüzünü güldüren bir toplu sözleşme imzalandı. Yine ağustos ayında Milli Aydın Bankası ile işçilere çok ileri kazanımlar sağlayan toplu sözleşme imzalandı (s. 277). Aynı tarihlerde Gebze'de kurulu olan TÜBİTAK ile toplu sözleşme imzalandı. Sigorta sektörünün en iyi sözleşmesi 16 Nisanda Güneş Sigorta'da imzalandı. 27 Temmuzda Yapı Kredi Bankası'nda işkolunun en iyi sözleşmesi imzalanarak çalışanlara oldukça ileri ekonomik-sosyal kazanımlar sağlandı (s. 300).

1979 yılında: 28 Kasım'da 4100 Garanti Bankası emekçisini kapsayan toplu sözleşme imzalandı. 14 Aralıkta 1978'de başlayan Renault-Mais grevi 76 gün sürdü ve Bakanlar Kurulu Kararıyla sona erdirildi. Şubat 1979'da toplu sözleşme imzalandı. Şekerbank'ta da oldukça ileri haklar sağlayan toplu sözleşme imzalandı. 8 Haziranda Sümerbank'ta 300 işçinin çalıştığı 15 işyerinde grev başladı, 73 gün sonra toplu sözleşme imzalandı (s. 350). Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifi'nde Gaziantep'te sıkıyönetim koşullarında yapılan grevin ardından komutanın araya girmesiyle toplu sözleşme imzalandı (s. 366).

1980 yılında: Türk Dil Kurumu'nda toplu sözleşme görüşmelerinde uyuşmazlık grevi 17 Temmuzda anlaşmayla sonuçlandı. Yapı Kredi Bankası'yla da toplu sözleşme imzalandı (s. 416).

1980 yılında DİSK'e bağlı 29 sendikanın toplam üye sayısı 523.700 kişi olup, BANK-SEN, 42.000 üye sayısı dördüncü sırada idi. İlk üçe giren sendikalar ise şunlardı: Genel-İş, Maden-İş ve Tekstil-İş (s. 427-428). 1980 yılında; metalürji, tekstil, cam, belediye, kooperatif ve diğer işkollarından 60 bine yakın işçi grevdedir. 38 grev ise milli güvenliğe aykırı oldukları gerekçesiyle ertelendi (s. 410). 12 Eylül ile birlikte hukuk dışı uygulamalar sonucunda 100'den fazla BANK-SEN yöneticisi ve üyesi gözaltına alındı, tutuklandı, yargılandı ve hapis yatı. Bir kısmı da zorunlu olarak yurtdışında mülteci olarak yaşamak zorunda kaldı. İşkolunda ise büyük mücadelelerle elde edilen iş güvenceleri yok edildi, pek çok hakları elinden alındı, binlerce sendika üyesi işten atıldı, reel ücretleri geriledi (s. 432).

Dolayısıyla 24 Ocak 1980 Kararlarıyla başlayıp ve 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle en üst düzeye çıkan bu süreç, sermayenin karşı saldırısı olarak değerlendirilmektedir. Zira bu süreçle birlikte 1960 sonrasında işçi sınıfının elde ettiği pek çok ekonomik-demokratik-sosyal ve siyasal kazanımlarını yok etmeyi amaçlamıştır. 1980 sonrasında oluşan Neoliberal uygulamalar da bu sürecin devamı niteliğinde olmuştur.

Kitapta ayrıca bu işkolunda sınıf mücadelesinde yetişmiş, sendikal mücadeleye büyük katkılar vermiş işçi önderlerinin yaşam öyküleri ve çeşitli konulardaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu işçi önderler: Metin Denizmen (Yapı-Sen ve Bank-Sen), Bekir Arda(Bank-İş, Yapı-Sen ve Bank-Sen), Cemal Altan Açikel (Yapı-Sen ve Bank-Sen), Turhan Ata(Teknik-İş ve Bank-Sen), Ercüment Tahir Çil(Yapı-Sen ve Bank-Sen), Esat Özbayramoğlu(Yapı-Sen ve Bank-Sen), Ruhi İlkan(Yapı-Sen

ve Bank-Sen), Mehmet Ali Akyiğit (Yapı-Sen ve Bank-Sen), Dursun Yıldırım(Yapı-Sen ve Bank-Sen), Savaş Dizdar(Teknik-İş ve Bank-Sen), Kemal Hamzaoğlu(-Yapı-Sen ve Bank-Sen), Cahit Baylav(Teknik-İş ve Bank-Sen), Cabbar Kılıçoğlu (Gamsen), Sarper Güngör(Yapı-Sen ve Bank-Sen), Faruk Ergüven(Yapı-Sen ve Bank-Sen), Rıfat Çelebi(Bank-Sen), Fevzi Karadeniz(Teknik-İş ve Bank-Sen), Fatma Yıldırım(Bank-Sen), Emin Özüdoğru(Teknik-İş ve Bank-Sen), Armağan Yılmaz(Bank-Sen), Müfit Sakallı(Bank-Sen), Ali Mirzaoğlu(Bank-Sen), Gün Bulut(-Bank-Sen), Önder Atay(Bank-Sen), Avni Erakalın(Yapı-Sen ve Bank-Sen) ve Hülya Başokul'dur(Teknik-İş ve Bank-Sen).

Sonuç

Bu kitabın oluşumunda emeği geçenlerin anlatımları deneyimleri son derece kıymetli olup, ilerlemiş yaşlarına, zaman zaman yaşadıkları sağlık sorunlarına rağmen böyle bir eserin ortaya çıkmış olması büyük bir kazançtır. Dolayısıyla bu kitap, emek mücadelesi veren yeni nesil sendikacılar, bu alanda çalışma yapan araştırmacılar, sosyal bilimlerin lisans ve lisansüstü öğrencileri ve akademisyenler için önemli bir başvuru kaynağı olup, 1960- 1980 arası dönemde başta bankacılık işkolu olmak üzere genel olarak tüm emek mücadelesine ışık tutacaktır. Bu bağlamda emeği geçenleri kutlar, önümüzdeki süreçte diğer işkollarındaki sektörel temel verileri, toplam çalışan sayılarını, bunların içinde sendika üyelerinin dağılımları, sektördeki ortalama ücretler, yaşanmış sendikal faaliyetler, verilen mücadeleler, yaşayan tanıkların anlatımları ve belgeler ışığında, literatüre kazandırılması amacıyla benzer yeni çalışmalara ne kadar çok ihtiyaç olduğunu ilgililere iletiriz.

Kaynakça

Ata T. ve Türkoğlu F. (2019) BANK-SEN'Lİ Yıllar: Başlangıcından Beri Türkiye'de Bankacılık. Şubat 2019. İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV) <http://www.tustav.org/>

